

In deze opinie wil ik graag dieper ingaan op enkele van de in het arrest behandelde feiten, die volgens mij bijzondere aandacht verdienen.

Argenuru en Selenia zijn beiden ex-kolonies van Liefland. In 1950 werd Argenuru onafhankelijk, en ook Selenia poogde het voorbeeld van Argenuru te volgen. Door politieke problemen in die tijd, kreeg Selenia daarbij steeds onvoldoende steun van Liefland. Als gevolg hiervan is de onafhankelijkheid van Selenia er nooit gekomen. Meer zelfs, in 1952 viel Argenuru Selenia binnen, en lijfde het het land in. Ondanks het protest, zowel vanuit Selenia als vanuit de VN, laat Liefland de hele zaak betijen. Ongetwijfeld ligt het Vriendschapsverdrag van 1959 hiervan aan de oorzaak: dankzij dit zoenoffer in de vorm van een verdrag mag Liefland vissen in de territoriale wateren van Argenuru. De hoofdzetel van visserijvennootschappen die van deze mogelijkheid gebruik willen maken, moet zijn opgericht in Argenuru, naar Argenurees recht, en hun vloot moet onder Argenurese vlag varen. Hoewel Argenuru het Statuut van het Internationaal Gerechtshof niet heeft erkend, voorziet het Vriendschapsverdrag wel in een clausule waarin wordt bevestigd dat het Gerechtshof bevoegd is om kennis te nemen en uitspraak te doen over geschillen die voortvloeien uit het Vriendschapsverdrag.

De steeds sneller uitbreidende woestijnvorming leidt in 2004 tot ernstige voedseltekorten en recentelijk aangegane leningen veroorzaken geldtekort om de nakende hongersnood op te vangen. Bovendien is de visserijvloot van het land niet opgewassen tegen een voedseltekort van dergelijke omvang. Ik stel me vragen bij het beleid van Argenuru ter zake. Waarom heeft het land niet sneller ingespeeld op de desertificatie, door het voorzien van voedselreserves of door investeringen te doen in de nationale visserijvloot? Het land heeft een schat aan natuurlijke rijkdommen, zowel door de eigen wateren, als door deze van Selenia, waar ook Argenuru mag vissen.

Voor Argenuru zit er dan niks anders op dan over te gaan tot de nationalisering van de Lieflandse Visserijcompagnie. Op zich lijkt dat geen slechte beslissing. Enerzijds neemt het land op die manier een zeer winstgevende onderneming over, en kan het deze winsten gebruiken om tegemoet te komen aan de huidige problemen in het land. Anderzijds moet het land dankzij de onteigening van eigendommen die in wezen in Lieflandse handen waren, niet overgaan tot het nationaliseren van vennootschappen van de eigen onderdanen.

Nochtans leidt nationalisering ons inziens nooit een verbetering van de economische situatie van een land. Men krijgt initieel wel die indruk: de overheid kan meteen gebruik maken van de aanwezige winsten om investeringen te doen in het land. Ze kan op deze manier voedsel aankopen in het buitenland.

Een aantal belangrijke factoren worden daarbij echter over het hoofd gezien.

Een private vennootschap heeft als voornaamste doel het maximaliseren van winst. Dat betekent dat de onderneming zo efficiënt als mogelijk moet kunnen werken. Een overheid moet echter ook met sociale factoren rekening houden. Gevolg is dat de sociale situatie van werknemers soms primeert op hun werkelijke arbeidswaarde in de onderneming. Bijgevolg blijft door deze situatie enerzijds niet alleen een slechte arbeidskracht in de onderneming werken, anderzijds voorkomt die werknemer ook dat zijn arbeidsplaats wordt ingenomen door een mogelijks betere en efficiënter werkende werknemer. Een dergelijke situatie kan dus tot een dubbel nadeel leiden t.o.v. het bedrijf. Tot slot leidt een daling van de winstgevendheid van een bedrijf ook tot een daling van de werkgelegenheid.

Vergeeten we daarbij ook niet dat de winsten van een private vennootschap voornamelijk opnieuw in de vennootschap worden geïnvesteerd, waarbij opnieuw winstmaximalisatie wordt nagestreefd. Het is dankzij deze voortdurende investeringen dat de Lieflandse Visserijcompagnie een dergelijk succesvol bedrijf met een moderne vloot is kunnen worden. De winsten na nationalisering door Argenuru zullen echter niet of niet allemaal in het bedrijf worden geïnvesteerd, maar o.m. voor het voorkomen van een hongersnood worden aangewend. Op die manier verliest de onderneming een belangrijk deel van de investeringen die haar zo succesvol hebben gemaakt.

Het moge duidelijk zijn dat de onteigening van de Lieflandse Visserijcompagnie volgens mij geen goede zet was. Nationalisering is een achterhaald concept dat vandaag enkel nog in het internationaal recht is terug te vinden door de naweeën van het communistische recht.

Hoewel deze mogelijkheid duidelijk in het Vriendschapsverdrag werd opgenomen, loopt Argenuru er mijns inziens heel wat welvaart mee mis. De onderneming zorgde niet alleen voor werkgelegenheid voor de Argenurese onderdanen, maar betaalde ook een fors bedrag aan Argenuru per ton gevangen vis – een bedrag dat bovendien zou stijgen naarmate de welvaart van Liefland toenam.

Dit gezegd zijnde wil ik erop wijzen dat de partijen in het Vriendschapsverdrag zijn overeengekomen dat voor een eventuele onteigening een billijke schadevergoeding zou worden betaald. De mogelijkheid geen schadevergoeding te betalen werd niet in het verdrag voorzien.

Het is deze reden die me ertoe heeft overtuigd Argenuru te veroordelen tot het betalen van een schadevergoeding. Daarbij moet ik ook vermelden dat er bij de bepaling van de “billijkheid” enkel rekening moet worden gehouden met Liefland, aangezien ook de schadevergoeding enkel Liefland ten goede komt. De huidige problemen in Argenuru zijn dus niet relevant voor het bepalen van de billijke schadevergoeding.

De belastingvoordelen die in het Vriendschapsverdrag werden vastgelegd, kunnen daarbij niet in aanmerking komen. Ze maken immers deel uit van de overeenkomst, net zoals dat het geval is met de vergoeding vanwege Liefland die daartegenover staat.

Bij het vaststellen van de schadevergoeding moet dus rekening worden gehouden met de waarde van de eigendommen, met de geleden schade en de gederfde winst over een

voldoende billijke periode. Deze schadevergoeding wordt door experts geraamd.

Wat mij betreft zal de billijkheid zeer ruim mogen worden geïnterpreteerd. Met de onteigening ontnemt Argenuru niet alleen Liefland, maar ook zichzelf een groot stuk welvaart, zoals hierboven reeds gesteld. Bovendien getuigt het verdrag dat Argenuru eind 2004 met de Visserijunie afsluit, en waarin de visserijrechten nog veel breder zijn dan de rechten die Liefland vroeger van Argenuru had bekomen, van weinig respect voor Liefland en voor het Vriendschapsverdrag.

Ik was wel van mening dat het uitblijven van de betaling van de billijke schadevergoeding geen materiële schending van het verdrag uitmaakte. Om daarvan te kunnen spreken moet immers het voorwerp of het doel in het gedrang komen. De onteigening en de daaraan gekoppelde plicht tot vergoeding in hoofde van Argenuru is niet het belangrijkste voorwerp van het Vriendschapsverdrag. De overeenkomst met betrekking tot de visserijrechten van Liefland enerzijds en de betaling van een vergoeding aan Argenuru in ruil voor de visvangst anderzijds is echter wel het voorwerp van het verdrag.

Daarom beroept Liefland zich mijns inziens onterecht op de niet-betaling van de onteigeningsvergoeding om zelf niet te moeten overgaan tot betaling van een vergoeding voor de visvangst. Bij gebreke aan een materiële schending kan Liefland immers geen gebruik maken van de *exceptio non adimpleti contractus*.

Zoals hiervoor gesteld is het uitblijven van de visvergoeding, door het onterecht gebruik maken van de exceptie door Liefland, wél een materiële schending van het Vriendschapsverdrag. Deze vergoeding staat immers tegenover de visserijrechten die Liefland door het verdrag heeft ontvangen en maakt dus deel uit van het hoofdvoorwerp van het verdrag. Bijgevolg heeft Argenuru wél het recht zich op de exceptie van niet-uitvoering te beroepen. Pas als Liefland overgaat tot de betaling van de nog verschuldigde vergoedingen voor de visvangst, zal Argenuru de onteigeningsvergoeding moeten betalen.

Het Hof heeft beslist dat het verdrag door de materiële schending is opgeschort en niet vervallen, omdat Argenuru door de geheimhouding omtrent het nieuwe afgesloten verdrag tussen Argenuru en de Visserijunie, duidelijk blijk geeft van het feit dat het land nog steeds op de hoogte was van het bestaan van het Vriendschapsverdrag.

Op basis daarvan heeft het Hof geoordeeld dat Argenuru nog steeds de werking van het Vriendschapsverdrag erkende, en – hoewel het verdrag wel degelijk is opgeschort door de onterechte niet-nakoming vanwege Liefland – bijgevolg de nietigheid van het Vriendschapsverdrag niet kan invoeren.

Een moeilijke kwestie is gerezen in deze zaak, toen eisers wezen op de uitspraken van de Minister van Buitenlandse Zaken van Argenuru. Zoals wij in het arrest van dit Hof over deze zaak hebben beschreven, beperkte de erkenning van Argenuru jegens dit Hof zich tot geschillen die uit het Vriendschapsverdrag ontstonden.

Midden januari 2005 verklaarde de Minister van Buitenlandse Zaken van Argenuru echter tijdens onderhandelingen met Liefeland dat, indien er geen tijdige oplossing voor het conflict zou worden gevonden via onderhandelingen, het geschil aan de jurisdictie van het Internationaal Gerechtshof zou worden onderworpen, ondanks het ontbreken van de erkenning in hoofde van Argenuru.

Eisers wezen daarbij op het zgn. *forum prorogatum*, de “uitgebreide rechtsmacht” van dit Hof, die ontstaat wanneer uit de gedraging van een partij die de jurisdictie van dit Hof initieel niet heeft erkend, blijkt dat deze partij alsnog bereid zou zijn het betreffende geschil aan het oordeel van het Internationaal Gerechtshof te onderwerpen. In de *Corfu Channel Case (Verenigd Koninkrijk t./ Albanië)* bleek deze uitbreiding van rechtsmacht uit het feit dat Albanië, dat het Hof niet had erkend, alsnog inging op bepaalde briefwisseling die werd verzonden nadat het Verenigd Koninkrijk de zaak eenzijdig voor het Hof had ingeleid.

Na lang wikken en wegen heeft het Hof beslist de uitspraken van de Minister niet als een dergelijke gedraging te interpreteren. De overwegingen die hierbij een rol speelden waren velerlei.

Om te beginnen werden de uitspraken gedaan door een instantie, nl. het Ministerie van BuZa, die wel degelijk nauw is betrokken met deze materie en bevoegd was deel te nemen aan de onderhandelingen over dit geschil die tussen Argenuru en Liefeland werden gevoerd.

Bovendien werd de authenticiteit van de uitspraken bevestigd door het Ministerie zelf, nadat het deze via een officieel perscommuniqué de wereld heeft ingestuurd.

Niettemin heeft het Hof geoordeeld dat de uitspraken van de Argenurese Minister van Buitenlandse Zaken in deze zaak enkel aan de Minister in persoon kunnen worden toegeschreven. Niet alleen bevestigen verweerders in hun memorie dat de uitspraken niet werden gedaan in naam van de gehele Argenurese staat.

Daarenboven blijkt uit de memories van verweerders dat zij niet de bereidheid hebben om dit geschil aan de jurisdictie van dit Hof te onderwerpen. Zij roepen voor quasi elke eis die Liefeland stelt, het gebrek aan bevoegdheid van dit Hof in in deze zaak.

Tot slot wijst het Hof er ook op dat het slechts om uitspraken ging en niet om effectieve handelingen of gedragingen vanwege Argenuru.

Hierbij rijzen meteen enkele belangrijke verschillen met de *Corfu Channel Case*: in die zaak werd de zaak door het Verenigd Koninkrijk reeds eenzijdig ingeleid. Het is pas tijdens deze periode dat Albanië de handelingen heeft gesteld, waarmee het blijk gaf bereid te zijn het geschil aan de jurisdictie van het Internationaal Gerechtshof te onderwerpen.

Daarnaast ging het in die zaak om duidelijk gestelde handelingen, en niet, zoals *in casu* slechts om uitspraken.

Om al deze redenen heb ik uiteindelijk besloten dat er geen sprake kon zijn van een uitbreiding van de rechtsmacht van het Hof. Zoals blijkt uit het uiteindelijke arrest is ook mijn collega's hetzelfde oordeel toegedaan.

De hierboven vermelde overwegingen verdienen mijns inziens extra aandacht, naast de relevante vermelding ervan in het oordeel dat het Internationaal Gerechtshof in dit geschil heeft geveld.

Dit gezegd zijnde, sluit ik me aan bij de uitspraak die het Hof heeft gedaan in zijn arrest over deze zaak, op donderdag 26 april 2007 te Den Haag.

Willem Coppenolle